

ALVER KOMMUNE
Postboks 4
5906 FREKHAUG

Fråsegn til planoppstart og offentlig høyring og ettersyn av planprogram - KPS - Alver kommune

Vi viser til brev datert 15.04.2020 om oppstart av arbeid med kommuneplan for Alver kommune med planprogram. Kommuneplan for Alver og utkast til planprogram var drøfta i regionalt planforum 18.2.2020. Vestland fylkeskommune vurderer oppstartsvarselet og planprogrammet ut i frå fylkeskommunens sektoransvar og målsettingar i regionale planar.

Vurdering og innspel

Samfunnsdelen er eit verktøy for kommunen si heilskaplege planlegging og skal vere grunnlaget for sektorane sine planar. Kommuneplanens samfunnsdel skal byggje på overordna planer og retningslinjer. Samfunnsdelen skal også gje grunnlag for overordna prioriteringar i arealdelen.

I regional planstrategi for Vestland 2020-2024 «Utviklingsplan for Vestland», er det eit langsiktig mål at Vestland skal vere berekraftig og nyskapande. For å oppnå dette er det gitt fire hovudmål:

- Vestland som det leiande verdiskapingsfylket og nasjonal pådrivar for eit regionalisert og desentralisert Noreg
- Klima og miljø som premiss for samfunnsutvikling
- Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv i heile Vestland
- Like mogelegheiter til å delta i verdiskaping

Det er positivt å merke seg at planprogrammet for KP Alver kommune følgjer disse måla gjennom å ha fokus på mellom anna omstilling i næringslivet, gode oppvekst- og levevilkår og arealstrategiar, med FN sine berekraftsmål som viktig referanseramme. Arealstrategiane i ein kommuneplan skal ha eit langsiktig perspektiv og vere styrande for arealbruken. Samfunnsdelen har difor ein sentral funksjon i arealplanlegginga, og det er viktig at Alver kommune vedtek ein samfunnsdel som vert følgt opp vidare i kommuneplanens arealdel.

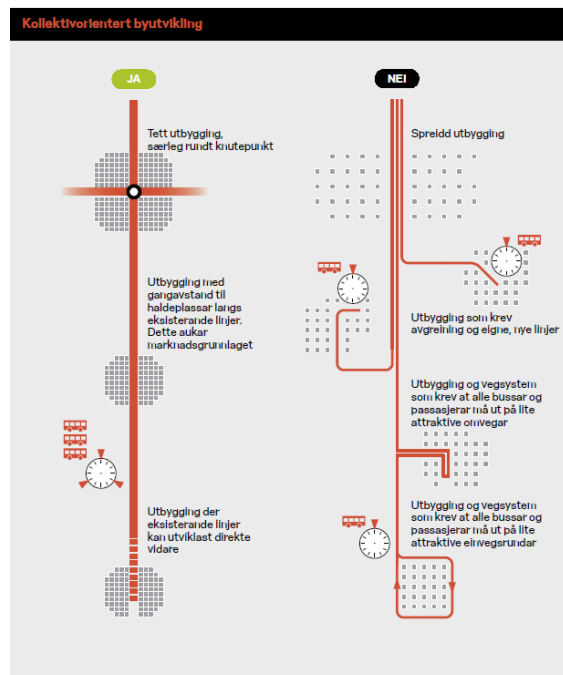
Arealstrategiane som er nemnd i planprogrammet, vil alle vere relevante i diskusjonen om korleis forvalte ressursane i framtida på ein berekraftig måte. Vi vil likevel særskilt oppmode til å avklare kor hovudtyngda av framtidig utvikling skal skje, og at denne vert lagt slik at besøksintensive bedrifter og organisasjonar enkelt kan nås med gange- sykkel og/eller kollektivtransport, og at kvardagslivet til den einskilde kan utfolde seg innanfor ein liten radius, med kort avstand til daglegvare, skule og fritidsaktiviteter. Då vert fastsetting av senterstruktur og etablering av riktige funksjoner der eit viktig verkemiddel.

Bolig- areal og transportplanlegging

Alver kommune har eit stort areal med mykje spreidd busetting. Dette var og eit tema i kommuneplanar før samanslåinga. Utvikling av sentrale senterområde er via stadig større

merksemd, og dette heng saman med nasjonale og regionale forventningar knytt til samordna bustad-, areal- og transportplanlegging (BATP). Hensikta er at planlegging av utbyggingsområder og transportsystem skal legge til rette for mest mogleg effektiv og miljøvennleg transport slik at transportbehova kan reduserast. Oppfølging av dei nasjonale målsettingane er innarbeid i regionale styringsdokument, til dømes i *Regional plan for attraktive senter i Hordaland* og *Regional transportplan for Hordaland*. Her er det mellom anna lagt vekt på eit utbyggingsmønster som gjer det mogleg å gå, sykle eller nytte kollektivtransport til handel og tenester.

I samfunnsdelen for Alver kommune bør difor arealstrategiane gjenspegle ei satsing på arealutvikling tilknytt eit kollektivtilbod, samt moglegheita til å gå og sykle til ulike målpunkt. Bustadområde bør være lokalisert nær eit senterområde med kort avstand til skole, handel og kollektivtilbod. Eit best mogleg kollektivtilbod avhenger av fortetting av få utvalte områder. Eit bustadområde bør ikkje lenger enn 500 meter frå ein haldeplass dersom kollektivtilbodet skal vere eit attraktivt og reelt alternativ til bruk av personbil. «Kollektivstrategien for Hordaland» legg opp til å konsentrere tilbodet der folk bur og langs kollektivaksar utan avstikkarar og omvegar, slik illustrasjonen viser:

Knarvik er utpekt som regionsenter og, og difor er det viktig å med strategisk satsing på å utvikle Knarvik til eit funksjonelt knutepunkt. Det vil og vere behov for gjere arealstrategiske val knytt til lokal- og nærsentre andre stader i kommunen. Eit sentralt kjenneteikn ved Alver kommune er høg grad av tilflytting, stor grad av utpendling, og pendling over lengre avstander internt i kommunen. Dette fører til unødig mykje reiseaktivitet over kommunegrensa. Tilrettelegging av attraktive næringsområde tilknytt bustadområder og kollektivtrasear vil og vere eit viktig tema i samfunnsdelen.

Alver kommune har nyleg underteikna ein byvekstavtale som forpliktar kommunen til å arbeide for nullvekstmålet, samt meir effektiv arealbruk og meir attraktive by- og regionsenter. Kommuneplanen vil vere eit viktig verktøy i arbeidet for å nå måla, og samfunnsdelen skal vere retningsgivande for vidare satsing.

Trygge skolevegar

Fylkeskommunen minner om at Regional areal- og transportplan har følgjande retningslinje: *5.4 Nye større bustadområde (15 einingar) skal ha dokumentert trygg veg til grunnskole og til kollektivstopp.*

Det er eit nasjonalt mål at åtte av ti skoleelevar skal gå eller sykle til skolen, og vi rår til å legge stor vekt på trygge skolevegar i samfunnsdelen. Det er ressurskrevjande å etablere trygge og effektive løysingar for mjuke trafikantar når busettingsmønsteret er spreidd framfor ein meir fortetta struktur. Spreidd busetting aukar behovet for skoleskyss, og kan gjere kommunale tenester og beredskap meir krevjande å organisere.

Kultur

Kommunen har utarbeidd eit forslag til planprogram for kommuneplanen sin samfunnsdel som er konsis, dekkande og på ein god måte trekkjer fram utfordringar og utviklingstrekk i kommunen, omforma desse til sentrale tema for samfunnsdelen og knytt tema opp til FN's bærekraftsmål.

Planprogrammet peiker på at folkehelsearbeid er bærebjelken i arbeid med samfunnsdel av kommuneplan. Kommunen legg opp til parallelle prosessar for samfunnsdel av kommuneplanen, kommunedelplan for helse og omsorg og kommunedelplan oppvekst som skal gje anledning til å setje ekstra fokus på den sosiale dimensjonen i samfunnsplanlegginga. Planarbeid i kommunen er godt fundert og organisert med utarbeiding av prosjekttale med mandat, organisering og ressursbruk. Kommunen skal synleggjere korleis planane vert følgt opp etter vedtak og inviterer til brei deltaking. Tidsramme for planarbeidet verker realistisk og gjer god tid til medverknad. Det at kommunen skal utarbeide ein samfunnsdel med arealstrategiar for arealdel av kommuneplanen og ein handlingsdel som er knytt til økonomiplanen er viktig.

Nasjonale føringar

Plandokumentet omtalar dei overordna nasjonale forventningar til planlegging 2019 - 2023 i kapittel 5. Frå eit kultur, idrett og inkluderingsperspektiv vil vi minne på fleire av dei meir konkrete forventningane frå nasjonalt hald:

For første gong er det framheve forventningar til at kommunen inkluderer kulturfeltet i den kommunale planlegginga, dette gjeld kultur, frivillig og idrettsfeltet. Det er forventa at *«Fylkeskommunane og kommunane tek vare på kunst og kultur som ein del av den kommunale og regionale planlegginga, og legg til rette for eit fritt og uavhengig kulturliv.»*.

Det er og nasjonale forventningar om at:

«Kulturminne og kulturmiljø er ikkje-fornybare fellesgode som kan gi grunnlag for økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig utvikling. Gjenbruk av den historiske bygningsmassen kan også gi betydelege klimagevinstar. Arealendringar og endra bruk er nokre av dei viktigaste påverknadsfaktorane for kulturminne og kulturmiljø i Noreg.»

«Fylkeskommunane og kommunane identifiserer og tek omsyn til viktig naturmangfald, friluftsområde, overordna grønstruktur, kulturhistoriske verdiar, kulturmiljø og landskap i planlegginga.»

«Fylkeskommunane og kommunane legg til rette for høgt arealutnytting i byområde gjennom fortetting og transformasjon med kvalitet i omgivnadene, med vekt på arkitektur, byrom, kulturmiljø, grønstruktur og andre miljøverdiar.»

«Fylkeskommunane legg til rette for sykling og gange i byar og tettstader, mellom anna gjennom trygg skulevegar, ved å planleggje for gange og sykling frå kollektivknutepunkt og t til friluftslivsområde og for transportløyser for grupper som er mindre moblie. Dette medfører tett samarbeid med kommunane.

«Kommunane legg vekt på arkitektur og kvalitet i dei bygd omgivnadene og planlegg med utgangspunkt i særpreget til stadene, kulturhistoriske element og viktige landskapstrekk. Eldre busetnader og bystrukturar blir vurderte som ressursar i ein sirkulær økonomi.»

«Fylkeskommunane tek hand om behova flyktningar og innvandrarak har for opplæring som møter det regionale behovet for arbeidskraft.» Dette forutsette eit tett samarbeid med kommunane.

KS sitt mandat for inneverande tingperiode inkluderer kultur som eige interesseområde og det vert utvikla arbeidsformer og kompetanse i KS til å utvikle dette politikkområdet.

Kulturlova definerer ansvar for lokalt for regionalt kulturliv. Denne lova er varsla revidert og konkretisert. Men også i si noverande form er den tydeleg på kva ansvar det enkelte forvaltningsnivå har for kulturfeltet.

Vestland fylkeskommune er regional sektorstyresmakt for kulturminne. Kulturminnelova sitt føremål § 1 seier mellom anna at:

«Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og framtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.»

Vi viser difor til ny stortingsmelding med nye mål i kulturmiljøpolitikken (april 2020):
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kulturmiljo/id2697943/>.

Her vil vi særleg peike på gjenbruk og istandsetting av kulturminne og kulturmiljø som er samfunnsnyttig både av omsyn til klima, ressursbruk og økonomi, noko Alver kommune bør inkludere i planstrategi og kommunale planar.

Regionale føringar

Planstrategien for Vestland er som nemnd på høyring no. Inntil nye regionale planar er vedtatt, er det føringar i gjeldande regionale planar som gjeld. Dei satsingar og føringar som er skissert i regional plan for kultur i Hordaland gjeld inntil vidare. Satsingane innanfor arkitektur, arenautvikling, møteplassar, demokrati og kulturkritikk, kunst, digital allmenning, inkludering, frivillighet, kulturbasert næringsutvikling, kulturminneforvaltning, tradisjonsuttrykk, samfunnsdokumentasjon, lokalhistorisk arbeid, deltaking og oppleving er alle viktig.

Eit delmål i Regional plan for attraktive senter i Hordaland (2015-2026) er mellom anna at sentrumsutviklinga skal byggje på stadens historie, særpreg og landskapstrekk med særleg merksemd på den historiske staden.

Vi viser også til Vestland fylkeskommune sitt vedtekne dokument; *Anleggspolitikk og kriteria for tildeling av spelemidler*. Dokumentet har ikkje status som regional plan, men gir likevel føringar for bruken av spelemidler som kommunen må vere kjend med.

Samfunnsdel av kommuneplan og kulturinteressane

Samfunnsdelen skal vere med på å definere og formidle kommunen sin identitet. Kulturliv, idrett, arrangement og kulturmiljø er kjelde til identitet og er ein viktig ressurs for å byggje Alver si framtid og bør integrerast tydeleg under fleire tema i samfunnsdelen. Å utvikle kulturlivet og kulturminne som ressurs for næringsutvikling kunne vere eit konkret mål under næringsutvikling pkt 4.2.6. Kulturarven er ein del av attraktive bygder og er med på å definere bukvalitet og eit levande sentrum. Kultur, idrett og friluftsliv er viktig for fellesskap og trivnad. Desse bør vera med under pkt 4.2.4 Fellesskap og attraktive nærmiljø. Det er og viktig helsefremjande faktorar då dei er viktige for alle generasjonar si deltaking, oppleving, sjølvforståing, trivsel og verksemd og høre til under pkt 4.2.8. Levekår og folkehelse.

Tiltak som sikrar bruk av eksisterande bygningsmasse er positivt for klimarekneskapen og vil samtidig bidra til å verne om kulturarven og bør inngår under pkt. 4.2.3 grøn omstilling. Samfunnsdelen bør også ha arealstrategiar for å sikre friluftsområde og viktig kulturmiljø for allmenta.

Kultur, idrett og friluftsliv - pkt 4.2.10 i planprogram

Alver har eit svært høg deltaking i kultur- og idrettsliv der 86% av innbyggjarane er med i det lokale kulturlivet. «*Kulturtenesta i Alver driv kulturskule, bibliotek, kulturhus, ungdomsklubbar og frivilligsentralar i tillegg til utviklings- aktivitets- og forvaltningsoppgåver innan idrett, friluftsliv, kulturvern, musikk, kunst og scene*. Alle aktivitetane er avgjerande for gode, levende og attraktiv lokalsamfunn.

I regional kulturplan for Hordaland Premiss : KULTUR ligg der også ei satsing på profesjonelle kunstnarar og det frie feltet. Med rolla som regionssenter ligg det ei forventning om at det også vert planlagt og lagt til rette for at det er mogleg å leve og arbeide som profesjonell kunstnar i kommunen. Det er og viktig at kommunen støtter opp under det lokale frivillige kulturliv. Vi ser særleg det gode korpsmiljøet i kommunen, og revy/teatergrupper i bygdene.

Alver har gode profesjonelle regionale kulturaktørar som Lyngheisenteret og Vestnorsk utvandringssenteret, som ein del av Museumssenteret i Hordaland. Det er viktig med gode og forpliktande samarbeid mellom musea, det frivillige kulturliv og det offentlege.

Det er positivt at arbeidet med kommunedelplan for idrett, friluftsliv, og fysisk aktivitet vert starta opp hausten 2020 slik at dei tre tidlegare idrettsplanane for Lindås, Meland og Radøy vert samordna. Alver har regionalt viktig anlegg på friidrett og skyting.

Ein kulturminneplan som skal bygge vidare på Radøy sin tidlegare plan og kunnskapsgrunnlag for Meland og Lindås, vert truleg starta opp i 2020 som ein temaplan med temakart som grunnlag for kommunens arealplan. For at ein kulturminneplan skal vere godt forankra lokalt, bør den utarbeidast som ein kommunedelplan for kulturminne, då det vert stilt krav om medverknad jf. pbl § 5-1. Vestland fylkeskommune rår difor til at det blir utarbeidd ein kommunedelplan for kulturminne som vert sendt ut på offentleg høyring i forkant av kommuneplanen. Ei slik satsing gjere det enklare å ta i vare og foredle kulturminneverdiane på rett måte, prioritere dei i høve til kva utvikling ein ynskjer, og bruke dei til å formidle det særeigne ved kommunen.

Alver kommune kan i sterkare grad oppmode eigarar av viktige kulturminne i kommunen til å søke regionale og nasjonale tilskotsordningar, t.d. Kulturminnefondet, slik at prioriterte kulturminne vert skjøtta og satt i stand.

Regionssenteret Knarvik og bygdene

Kommunen skriv at kommunesenteret Knarvik no i svært stor grad er prega av næringsliv og tilrettelagt for bil, og er lite tilrettelagt for rekreasjon og ålmenn bruk td på kveldstid. Det meste av kulturlivet går føre seg ute i bygdene og i regi av frivillige organisasjonar. Det ville vere interessant å sjå på dette forholdet mellom kommune- og regionssenteret og dei mindre bygdene når det gjeld kulturaktivitet og tilbod. Knarvik ligg tett på Bergen og mange av innbyggjarane brukar dei meir spesialiserte kunst- og kulturtilboda i Bergen i tillegg til å vere aktiv i det lokale frivillige kulturlivet. Kva kulturelle funksjonar bør vere i Knarvik?

Inkludering og integrering

Dei to regionale kulturplanane har inkludering og frivilligheit som gjennomgåande tema. I samband med regionreforma overtok fylkeskommunen fleire nye integreringsoppgåver innan busetjing, kvalifisering, førebygging og frivilligheit frå Inkluderings- og mangfaldsdirektoratet (IMDi). Regjeringa la fram forslag til ny integreringslov 24.04.2020. I arbeid med utviklingsplan for Vestland og dei påfølgjande regionale planar vert det meisla ut regional politikk på integreringsfeltet. Dette er ein ny arena for tett samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen framover.

Vi oppmodar kommunen til å ta stilling til integrering og inkludering i arbeid med samfunnsdelen. Frivilligsentralane i Alver har ein viktig rolle her. Inkludering og integrering bør vera tema under pkt. 4.2.1 Befolkningsutvikling, pkt 4.2.4 Fellesskap og attraktive nærmiljø, pkt. 4.2.6 Næringsutvikling, pkt 4.2.8 levekår og folkehelse, 4.2.9. Oppvekst og utdanning og 4.2.10 kultur idrett og friluftsliv.

Som ein kommune med mange arbeidsinnvandrarar er det særskild viktig å skape inkluderande og opne lokalsamfunn, med brei deltaking i kultur- samfunnsliv.

Medverknad

Alver kommune bør legge stor vekt på medverknadsprosessar i arbeid med samfunnsdelen, og såleis bidra til å utvikle gode modellar for samhandling innan kultur, idrett og inkludering og med frivillig sektor. Vi viser til allereie etablerte strukturar og opne møteplassar som viktige aktørar for medverknad i planprosessar. Dette kan vere frivillige lag og organisasjonar, kulturbygg og bibliotek.

Innvandrar utgjer ca. 9% av folketalet og det er viktig å inkludere innvandrarar i medverknadsprosessar og auke samfunnsdeltaking blant innvandrarar. Likedan er einsemd og mental helse ei hovudutfordring, og vi utfordrar særleg til å arbeide fram gode metodar og modellar for at barn og unge, eldre og andre som føler seg utanfor, kan delta og bli høyrte i desse prosessane.

Oppsummering

Alver kommune har utarbeidd eit forslag til planprogram for kommuneplanen sin samfunnsdel som er konsis, dekkande og på ein særskild god måte trekkjer fram utfordringar og utviklingstrekk i kommunen, omforma desse til sentrale tema for samfunnsdelen og knytt tema opp til FN sine berekraftsmål.

Vestland fylkeskommune oppmodar til samarbeid og dialog på dei ulike fagfelte innan by- og stadutvikling, senterstruktur, mobilitet og fysisk infrastruktur, kultur, idrett og friluftsliv, kulturarv, bibliotek, inkludering og integrering og frivilligsektor.

Vi har nokre innspel til oppstartsmeldinga/planprogrammet på tema knytt til klima, tettstad og sentrumsutvikling, friluftsliv og folkehelse og kultur. Vi ber om at forslagsstillar konkretiserer

tydelegare føremål og omfanget av dette i den vidare prosessen. Vi vil ønskja lukke til med eit viktig og framtidsretta planarbeid, og bidreg gjerne i prosessen om det er ønska.

Med helsing

Eva Katrine R. Taule
fagleiar kommunal plan

Liz Eva Tøllefsen
seniorrådgjevar

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Saksbehandlarar:

Liz Eva Tøllefsen, seksjon for plan, klima og folkehelse

Elizabeth Jan Warren, Ingebjørg Erikstad, Sissel Lillebø Aarseth, Hanne Espe, avdeling for kultur, idrett og inkludering.

Gunhild Raddum, seksjon for mobilitet

Kopi til:

Statens vegvesen - Region Vest

Fylkesmannen i Vestland